

Tavaszi, nyári, őszi...

Vannak a határban fák, amelyeket évtizedek óta számon tartok. Vagy emlékek fűznek hozzájuk, mégis különös formájukkal, érdekes rajzolatú kérgükkel, más egyébbel hívták fel magukra a figyelmet, és arra jártamban mindig felkeresem őket, mint régi barátot.

Ez a szép, szabályos koronájú, egyenes törzsű bükkfa semmivel nem tűnt ki más, hasonlók közül, mégis személy szerint ismerem, mert magányosan áll egy tisztás közepén, és fiatalkori vasárnap délutáni túráim idején épp mellette vitt el az utam. Mostanában már ritkábban vetődöm el arra, és ilyenkor megelégedéssel állapítom meg, hogy még mindig ott van, s hogy a rajtam kitörölhetetlen nyomokat hagyó évek a szép növéssé, büszke tartású bükköt meg se legyintették.

Egészen az elmúlt év tavaszaiig.

Mert, amikor egy május végi napon ismét azon a tájon kóboroltam, siralmas állapotban találtam ezt az egykori mező díszét. Három fő ága közül kettő letörve, törzsén hatalmas, megszélesedett szélű üreg. Látnivaló volt, hogy villám sújtotta, de betonoszlopként erőnek, tömörnek látszó törzsében eddig is lehetett egy jókora rejtett odú, ezt hozta most napvilágra az istennyila.

Bár mostanáig érzelmi szálak nem fűztek ehhez a fához — csak amolyan felületes, futó ismeretség volt közöttünk —, most mégis sajnálkozva jártam körül a porig alázott daliát, s egyszer csak valami különös, dalmatos füttyörzés ütötte meg a fülemet — illetve, rosszul mondom: nem most hallottam meg, rájöttem, hogy már régen ott cseng a levegőben, de csak most tudatosodott bennem.

Nem tudtam elképzelni, honnan jöhet, de ahogy közelebb leptem a megtépzott fához, mindig erősödött a hangja, ettől gyánút fogtam, és odahajoltam az odú alsó nyílásához.

Úgy volt, ahogyan sejtettem. A villám sújtotta bükkfa „énekelt”. Az ágait lecsapó tűzostor sípszerező nyílást égetett törzsébe, ennek széles, felső kúrtója a legkisebb légmozgást is felfogta, és azután a fa valami különös sóhajnak, füttyözónak és magas regiszterű éneknek keverékére emlékeztető hangot bocsát ki magából.

Percekig elmerülve hallgattam a facsonkorgona fojtott hangú szomorkás fűgáját, és arra gondoltam, mennyire emberi tud lenni a fák és más élőlények sorsa.

Ez a bükk is: állt évtizedekig a tisztás közepén, büszkén, tépő viharok előtt fejet se hajtván eltelve saját szépségével — azután jött egy sorscsapás, elrútította, megrokkantotta, megsúfította. A kevélyégből szikra sem maradt, de a lelkében felébredt valami. S most a letört főágakat utánanőni már nincs erő, hát jött minden nyomorúság legjobb gyógyírja: a dal, hogy visszaadja a félholtá paskolt faóriás lelki egyensúlyát, hogy erőt öntsön belé a következő — most már nehéz — évek elviseléséhez. De lehet, hogy ez a füttyörzés csak afféle haltyúdál, őszre a fa el is szárad.

Most már ezt a kacskakezű bükkfát is a barátaim közé soroltam, elhatároztam, hogy időre időre felkeresem — de erre csak az egyik decemberi vasárnapon tudtam sort keríteni.

Az erős téli szél is valami, a nyárinál harsányabb, bizakodóbb, már-már vidám futamokat csalogatott elő az üreges törzsből.

Es hirtelen megcsapott azoknak a csodálatos, véget nem érő gyermekkori nyári napoknak az íze...

Eredetileg csak azért huzakodtam le, hogy átláboljak a folyón. De a tagjaim közben olyan kényelmesen kinyújtóztak, szinte úgy éreztem: megkönnyebbülten fellelegzenek... Úgy határoztam hát, nem dugom vissza őket abba a sötét, szűk börtönbe. A két fél pár cipőt fűzőjével összekötve átvetettem a vállamon, és így folytattam vasárnap délutáni gyalogsétámat.

Eleinte kissé bizonytalanul lépkedtem, elpuhult talpam bizonytalanul mustrálgatta a pucér földet,

ahogy a rég nem látott ismerőst méregetjük néha: ugyan ki tudja, milyenné változott ezek alatt az évtizedek alatt, míg nem találkoztunk vele — de vagy a századik lépésnél már ébredezni kezdett bennem az a csodálatos érzés.

A fiaim már talán nem is ismerik. Az utóbbi évtizedekben úgy nőnek fel a gyerekek, mint-ha cipőben születtek volna. A mezítlábjárás teljesen kiment a divatból — de vajon miért? A felszökött életszínvonal erre nem lehet kielégítő magyarázat...

És most ismét cipőtlenül rogom a rétet. És újjongva fedezem fel újra a mezítlábjárás egyszerű szépségeit. A kamilla bársnyósan csiklandó, az úti-lapu hűsítően simul a talpam alá, nagy, bőlevű leveleivel, a kakukkfű kicsit szúr, de csak kicsit, olyan incselkedően — no, a bojtortján, az gorombább, de az sem ellenséges, csak épp olyan, mint a szókimondó ember, viszont a moha, az puha tollas párna, de ruganyos, kellemesen surrogó...

És a napsugaraktól áthévítt kövek... Mindegyik egy kis kemence, amelyiknek tüzénél jól esik melegedni — eléggé furcsa ez, hiszen izzó nyár van... És a vakondtúrások... Pici kis, homokszemnyi göröngyeikkel izmam minden atomját átmasszírozzák...

És állandóan ott vibráltak az elmémben azok a régi mezítlábas nyarak, véget nem érő játékaikkal, a gyermekfalkák gőzkiereszto tombolásával...

A talpammal, amely eltomput izomkötegekből ismét kifinomult érzékelő eszközzé változott, valahogy egy új vetületből vettem birtokba minden tisztást, minden szakadékot, minden dombhajlatot. S mikor estefelé a város határában ismét felhúztam a cipőmet, úgy éreztem, hogy ezen a napon nem egyszerűen csak sétáltam — talpammal végigsimogattam szülőföldemet.

Már ilyen az ember természete: szeret elmeditálni az évszakok változásán. Az idő múlása óhatatlanul visszatekintésre, felmérésre késztet, s ha látjuk: ismét itt a tél, a tavasz — ez azt jelenti: újra itt egy határkő, amelynél meg kell állni, hátra és előre pillantani.

Csak hogy tavaly olyan rohamos egymás utánban követték egymást az események, hogy észre sem vettem a természet örök körforgását, és az ősz beköszöntésére is csak akkor ébredtem rá, amikor az unokám egyszer, az iskolából hazajövet, két teli zseb gesztenyét borított ki az asztalra. Ettől a pillanattól kezdve magam is vártam az alkalmat, mikor időt szakíthatok

egy nagyobb sétára, és csendben figyelhetem az ősznek ezt a különös szertartását: a fényes vadgesztenyék szomorkás, monoton koppanását a földön. Az alkalom azonban egyre később, s pár nap múlva úgy gondoltam, most már valamivel lejjebb adom, s a város környéki kóborlás helyett lakóhelyemnek azon az utcáján járok egyet, amelynek két sor öreg bokrétafája egy kisebb gesztenyéserdővel is felér. Fiatalkoromban sokszor akadt erre dolgom ősszel, ámde most merőben más hangulat fogadott itt. Nem csupán azért, mert az egykori hangulatos kis házak helyén (kissé azért sajnálom őket) modern palotaszorok emelkednek. A gesztenyék őszi koppanásának zenéje is más lett — s csak egy kis gondolkodás után jöttem rá, hogy miért. Azóta leaszfaltozták az utcát, s kemény felületén most nem tompa puffanások hallatszanak — a gesztenyehullás olyan, mint a pergődob éles hangú szólózása.

Nézem az aszfaltra záporozó barna gömböcskéket, és valami furcsa együttérzés ébredzik bennem. Borongva szemlélgetem a sokat látott, vastag törzsű fákat, amint az életfakasztó meleg föld helyett erre az érzéketlen, merev rétegre hullatják termésüket, annak a legkisebb reménye nélkül, hogy csak egy is a talajba jut, csak egy is kihajt tavasszal, csak egy is ilyen erős gyökerű daliát nevel, mint az itt sorjázó vadgesztenyék.

Mindegy: a fákból él az örök parancs — de vajon: tudják-e, hogy hiába öröklődnek? Talán tudják is (hisz közismert már, hogy a növények is kifejteneik szellemi tevékenységét), talán tudják is, de itt is érvényes az elővilág szép jelszava, a dum spiro — spero. És most, mikor a fák már lassan lombjaiktól is búcsúzni kezdenek, mikor már felkészültek a hosszú téli pihe-nőre — talán álmod is látnak. Álmodnak egy-egy gesztenye kalandos útra indul. Valami dupla kerékű dömper gumibroncsai kőhöz szorít — s csak ott esik ki, ahol már várja valami jó puha mezei föld. Vagy kivár egy kisfiút, olyat, mint az unokám, aki szereti zsebre rakni a kis fényes jószágokat — azután lassan itt-ott elhullatja őket... S az öreg fák álmaiban ezekből az elcsavargott gesztenyéből mezők közepén uralkodó óriás lesz, különleges példány, amely gyorsan túlnővi az anyafát, minden arra járó csodálatba ejt törzsének vastagságával, buja lombozatának csodálatos arányaival.

Talán ezt a nem mindennapi gesztenyeegyeniséget látják az én városi bokrétafám őszi szender-gésűk közben, míg dobpergés-szerű hanggal záporzik róluk a termés.

Gesztenyék, jó reménységet!
BALLA LÁSZLÓ

Zelk Zoltán

Varázsló

Óriz a tél még, börtönében állasz merengve. S mint egy lepke válladra törve szellő röppen és súgja is a hírt füledbe: kitavasodik már ma holnap... a fák még szélütötten állnak, de jó egy hajnal és lehében tánc-ringó szűzeké válnak.

Pókok kinyitják boltjukat majd, két ág közt fürkésznek lebegve, nekik születik, hasuk teljen, lárvából bogár, kék legyekeske. Mint nyitott kapun, úgy ömölnek a bujdosó fecskék e tájra, halászó csőrrel elmerülnek a szélkavart légoceánba.

S ha majd a fűszálak hegyére lila tetőt kötöz az este, tücsök próbálgatja a nótát, a tavalyit, még nem felelte? A fehérújú, gyilkos térlől mesélnek rémeket a cinkék — a szarvasbogár útnak indul, keresi fába ázott kincsét.

Ez a tavasz. Lásd, ezt ígértem teneked, edes. Ezt, vigasznak. Nézzél körül hát, nem hazudtam, temérdek kincessel vagyok gazdag. E tájat adom most teneked... s ha győzöm ezután is varázssal: megajándékozlak kövérebb, dúsabb vidékkel is, a nyárral.

Mindennapi örömeinkről

Figyeljék csak meg! Találkozik két ember, és az érdeklődés szokványos szavai után csakhamar megtalálják a közös témát: panaszkodnak. Baj van a munkahelyen; vagy a munka nem fizik, vagy a főnök, vagy a munkatársak. Gond van a családban, nem akar tanulni a gyerek, nem lehet szerelőt kapni az elromlott vízszaphoz, aztán megint megáradta valami a kertben a gyümölcsfákat, hetekig kell várni a kocsijavítására, nem lehet automata mosógépet venni és így tovább. S ha már más panasz nem jut az ember eszébe, szidja a televíziót, milyen rossz volt a másor.

Rászoktunk bizony a panaszkodásra. S már észre se vesszük néha, hogy panaszkodásunk csupa dicsekvés, hiszen panaszaink forrása a legtöbb esetben nem az élet primer jelenségeihez kapcsolódik, hanem jobbra az általunk hön szeretett tárgyakhoz. Arról meg különösen könnyen elfeledkezünk, hogy napról napra, óráról órára megjelennek életünkben apró, lát-szólag jelentéktelen, de mégis tartalmas, meleg, kedves örömek. Bizony, bizony, lassan alig vesszük észre őket.

Mindezt egyik barátom juttatta az eszembe. Komoly, súlyos mütét és ágyban töltött hosszú

hetek után néhány nappal ez-előtt ment ki egyszer az utcára. Mintha idegen világban járt volna — mesélte. Megállt az utca-sarkon, nezte a várost, és rájött, hogy gyönyörű. És tetszetek neki a kirakatok, és örült az aprócska hoésesnek, örült, ha valaki megismerte az utcán, és megkereste tőle: „Hogy vagy?” Meg ha formális volt is a kérdés, meg ha nem takart is különösebben meléj érdeklődést, örült mégis, mert úgy érezte, hogy kötődik valakihez, valakikhez, vannak emberi kapcsolatai. O mondta: rájött, hogy mennyi csodálatos kis örömmel vannak tele a mi mindennapjaink.

Betegség kellene hozzá, tényleg, hogy észrevegyük? Tragédia, súlyos emberi helyzet teremtené meg csakugyan a lehetőségét annak, hogy merjünk örülni a bennünket körülvevő világ szépségeinek? Valami nehézség, szomorúnak — valóban súlyos gondnak — kell bekövetkeznie ahhoz, hogy saját életünk, cselekedeteink mögött észrevegyük a szépséget, az örülnivalót?

Nem hiszem. Azt mondják, a jóhoz könnyű hozzászokni az embernek, a rosszat pedig sose lehet megszokni. Túlságosan hozzászoktunk volna a jóhoz? Ez lenne panaszkodó szertartásainak a forrása? Nem tudom.

Mindennapos panaszaink már megvannak. Mikor ismerjük fel — mert vannak — mindennapos örömeinket? Mikor merjük vállalni azokat igazán magunkénak? Nem lehet, nem szabad megengedni, hogy a panaszkodás keserű hullámai annyira belep-jék figyelmünket, hogy eltűnjön a képességünk: ráérezni a mindennapok örömeire. Hogy is írta Illyés Gyula? „Ragyognak a tárgyak, nyald meg a ceruzád.” Az írók-költők üzenete mintha nekünk, hétköznapi embereknek is szólna: vegyük észre a világban felragyogó tárgyakat.

Barátommal még sokáig beszélgettem a téli hidegben az utcasarkon. Nem mertem neki mondani, most hát leírom: egy boldog emberrel beszélgettem, aki fel tudta fedezni saját maga számára az őt körülvevő világól az örömek forrásait.

Mindennapi örömek érnek bennünket percről percre. Ha mind-egyiket nem is tudjuk észrevenni, legalább azokra figyeljünk, amelyeknek mi magunk vagyunk a forrásai, amelyek belőlünk, munkánkból, érzelmeinkből, gondolatainkból fakadnak. S ha ráismerünk arra, hogy képesek vagyunk alkotói lenni az örömmek, talán befogadására is nyitottabb lesz a szívünk. Talán meg tudunk állni egy-egy pillanatra, rácsodálkozni életünk egyik fontos tartalmára: a mindennapi örö-mökre.

BENYEI JOZSEF

Andrássy Lajos

Takács Tibor

Éjfél utánok álmai Szentendrei szonettek

1.

Kezed, kezeid s két szemed ha nem szeret már: eltemet, eltemet engem az idő víz vánkósára — mire jó a kikelet — a temető szomorú szemű szerető hideg hűséggel ölelő szorít magához mire jó a kikelet — ha nem szeret ha nem szeret már a kezed nem szépít szépre a szemed!

2.

Jégolvadás hegytetőn állok: alattam holdvilágban egész múltamból egybeszótt eleven térkép régi táj van lábamtól kristály patakok zuborognak: a felkelő nap rám tűz — s vadulnak a habok örvényük mint a tűz alámkap — Segíts! — kiáltom s hasztalan: fölöttem senki s lenn a mélyben hangom a sürgés nyomja el... Kapaszkodom az ébredésben.

1.

Karácsonyfánk volt három éve, kihoztuk, éljen itt tovább, gondoljon fenyevesek ködére, lásson napot és éjszakát. És tanuljon meg kapaszkodni szentendrei kövek között, ágakat, friss ágakat hozni, így lett örünk a ház előtt. Olyan most akárcsak egy kényes zöldszoknyás lány a teraszon, magányosan vajon mit érez, hisz ősi fenyevesel rokon. Lehet, álmában visszavágyik a Bükkig és a Hargitáig.

2.

Ez a lélek menekülése. Örök hajszában vad futás, az idő elválasztó kése, itt kezdődik valami más. Itt csönd a csönd, a hegyi kertben fölöttem megáll az idő, itt az örök elérhetetlen karnyújtással elérhető. Itt az elmúlás rend, a kő is elporlad, elszárad a fű, csak a kert az, ami megöriz, a munka örökéletű! Hadakozz fákkal, kövekkel a kertben én, mulandó ember.

